

Medieförtroende i pandemitider

Ulrika Andersson

SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

Innehåll

Introduktion	1
Medieförtroende i pandemitider	2
Stärkt förtroende för medier som samhällsinstitutioner	2
Ökat förtroende för Sveriges Television och TV4 – minskat för lokala morgontidningar	4
Referenser	6
SOM-undersökningen om coronaviruset 2020	7
Svarsfrekvens och representativitet	7
Procentskattningar och felmarginaler	8

Introduktion

I mars 2020 stod det klart att världen drabbats av en ny pandemi orsakad av det som i folkmun beskrivs som coronaviruset. Sjukdomen som orsakas av viruset – covid-19 – har spridit stor oro och osäkerhet i samhället. Pandemin har fått omfattande konsekvenser för såväl människors hälsa som för världsekonomin och många menar att den också kan komma att få stora konsekvenser för demokrati, utveckling, välstånd och frihet.

För att dokumentera det unika skeende som Sverige befinner sig i, har SOM-institutet genomfört en stor tvärsnittsstudie med ett tematiskt innehåll som belyser coronapandemin utifrån olika aspekter. Syftet har varit att fånga befolkningens reaktioner, åsikter och beteenden mitt under krisens akuta skede och begynnelse. I fokus står människors uppfattningar om viruspandemin och de vidtagna åtgärderna, förtroende för myndigheter, politiker och centrala aktörer, deras informationsinhämtning och deras syn på framtiden inom olika områden inklusive ekonomi, konsumtion och hälsa. Undersökningen genomfördes under april-juni 2020.

Den här rapporten är en del av SOM-institutets tematiska rapportserie med fokus på coronapandemin. I rapporten bidrar docent Ulrika Andersson, forskare och biträdande föreståndare vid SOM-institutet, med analyser av vilket förtroende människor har för olika medier i samband med pandemins inledande fas.

Övriga rapporter i temaserien finns publicerade på SOM-institutets hemsida, www.gu.se/som/corona

Medieförtroende i pandemitider

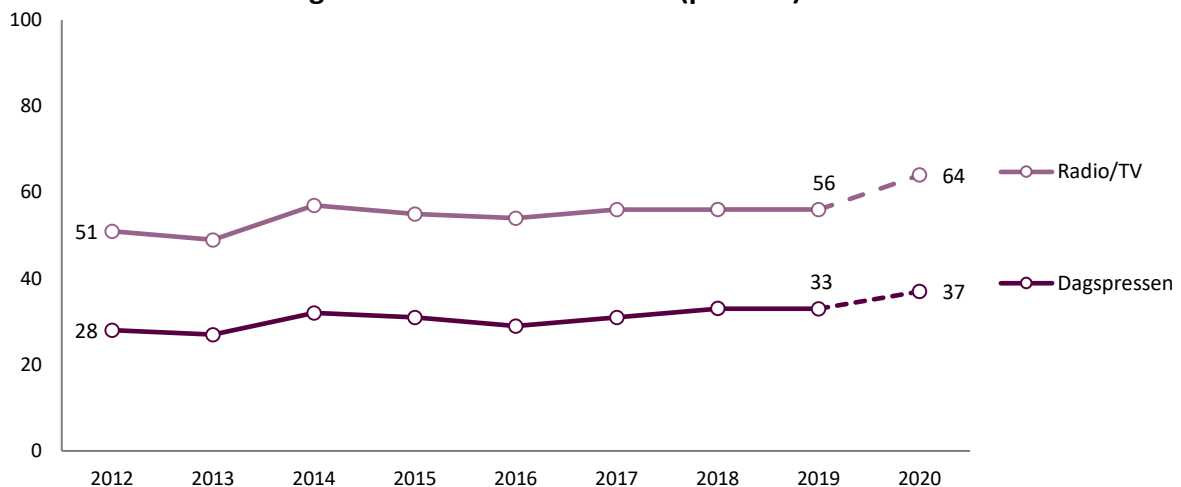
Ulrika Andersson

Medier spelar en central roll för spridning av nyheter och information. Det är en funktion som är extra viktig i kristider. Men det är också viktigt att människor har förtroende för medierna. Vilket många också har, åtminstone i normaltider. Men vad gör egentligen en pandemi med vårt förtroende?

Stärkt förtroende för medier som samhällsinstitutioner

Det samlade förtroendet för radio, tv och dagspressen har under hela 2010-talet legat på en stabil nivå, där radio och tv har haft det största förtroendet. Med coronapandemin har svenskarnas förtroende stärkts ytterligare, från 56 procent hösten 2019 till 64 procent under våren 2020. Också dagspressens förtroendesiffror har ökat något, från 33 till 37 procent (figur 1).

Figur 1 Förtroende för radio/tv och dagspressen 2014–2019 och i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 (procent)

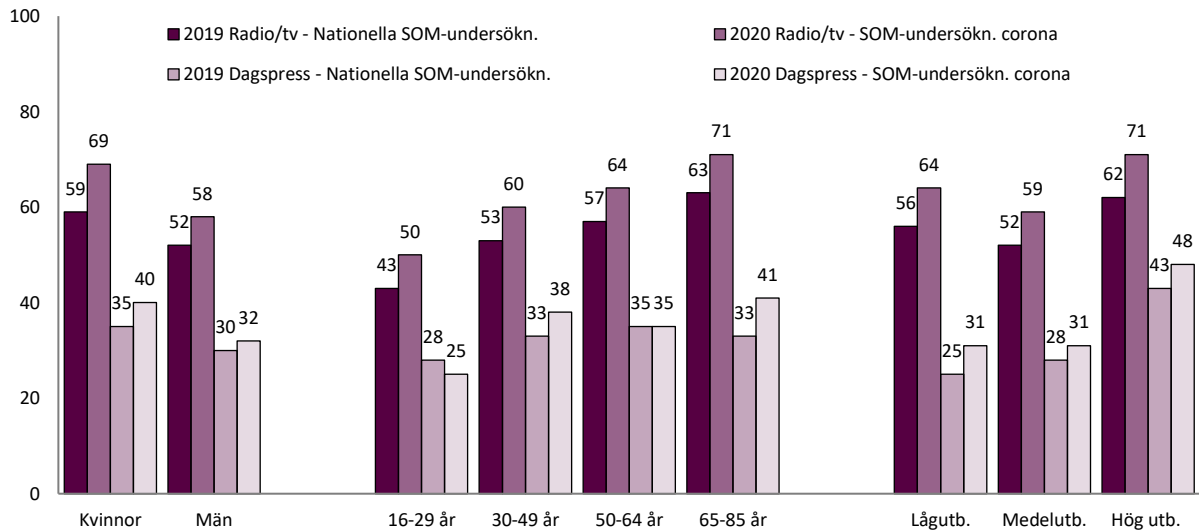

Kommentar: Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt som följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?'. Svartalternativen är 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende' samt 'Mycket litet förtroende'. Figuren visar andel mycket respektive/stort förtroende. Antal svarande var 3 153 år 2019 och 2 406 år 2020.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2014–2019 samt SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Det ökade förtroendet för radio och tv kan ses i alla samhällsgrupper. Störst är förändringen hos kvinnor och högutbildade. Andelen kvinnor med stort förtroende för radio/tv har ökat från 59 procent hösten 2019 till 69 procent under pandemin, jämfört med en förtroendeökning från 52 till 58 procent hos män (figur 2). För dagspressen är det äldre över 65 år som står för den största ökningen, från 33 till 41 procent förtroendefulla.

Figur 2 Förtroende för radio/tv och dagspressen i olika grupper 2019 och i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 (procent)

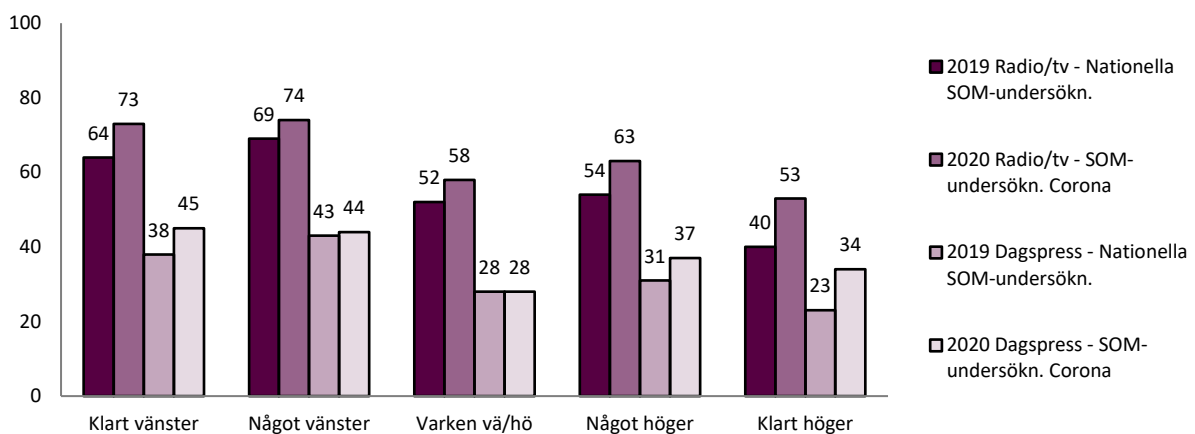

Kommentar: För frågans lydelse, se figur 1. Figuren redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende. Minsta antal svar var 397 år 2019 (lågutbildade) och 291 år 2020 (16–29 år).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 samt SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Den senaste tioårsperioden har det skett en ökande politisering i förtroendet för medier, där skillnaderna mellan grupper till vänster och till höger på den politiska skalan har blivit allt större (Andersson, 2019; Andersson & Weibull, 2018). I samband med coronapandemin har förtroendet för radio/tv gått upp i samtliga grupper oavsett vänster-högerposition. Ökningen är dock störst i gruppen klart till höger. Hösten 2019 hade 40 procent av gruppen på högerkanten ganska eller mycket stort förtroende för radio/tv (figur 3). Under pandemin har förtroendet ökat till 53 procent. Mönstret upprepas i förtroendet för dagspressen, där förtroendet har ökat från 23 till 34 procent i gruppen längst till höger. Även om förtroendeklyftan mellan vänster och höger fortfarande finns kvar, har den minskat något under pandemin.

Figur 3 Förtroende för radio/tv och dagspressen efter ideologi 2019 och i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 (procent)

Kommentar: För frågans lydelse, se figur 1. Figuren redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende. Minsta antal svar var 331 år 2019 (klart till vänster) och 216 år 2020 (klart till höger).

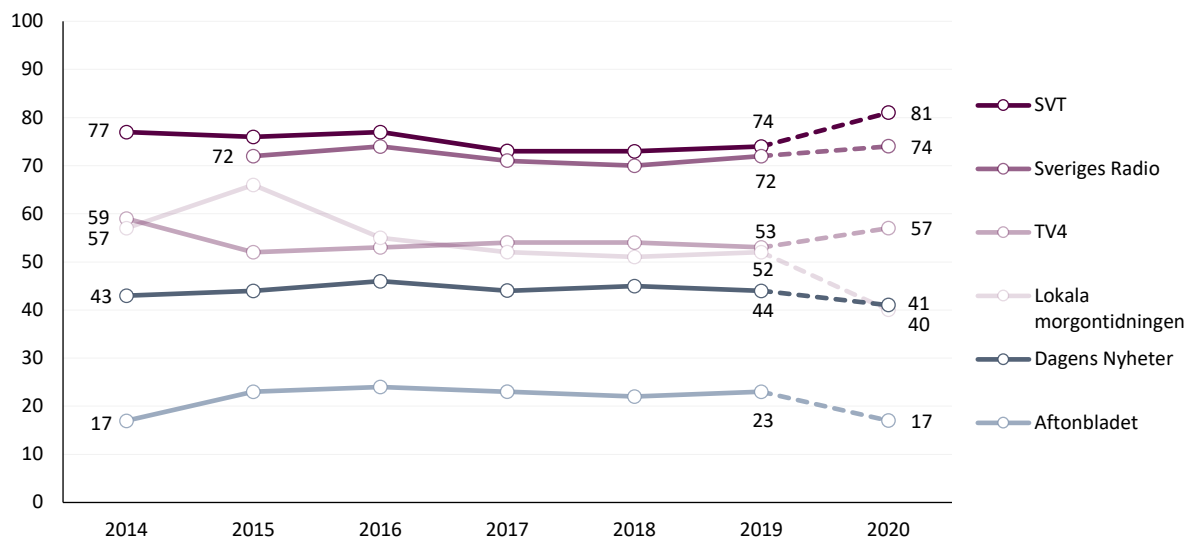
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 samt SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Ökat förtroende för Sveriges Television och TV4 – minskat för lokala morgontidningar

En närmare blick på förtroendet för enskilda medier ger ett delvis annat resultat. Förtroendebedömningarna följer visserligen samma mönster som i tidigare års undersökningar, där public servicemedierna ligger i topp, TV4 och morgontidningarna befinner sig på en mellannivå och kvällspressen ligger längst ned. Men till skillnad från förtroendet för medier som samhällsinstitutioner, som gått upp både för radio/tv och dagspress, har svenskarnas förtroende för enskilda medier med rötter i det skrivna ordet minskat under pandemin. Samtliga aktörer inom morgon- och kvällspress noterar en nedgång i förtroendet, en förändring som är särskilt påtaglig för de lokala morgontidningarna (figur 4). Förtroendet för Sveriges Radio är ungefär samma som tidigare, däremot har förtroendet för Sveriges Television (SVT) och TV4 ökat. I samband med pandemin uttrycker 81 procent stort förtroende för SVT och 57 procent stort förtroende för TV4. Hösten 2019 var motsvarande siffror 74 respektive 52 procent.

Figur 4 Förtroende för innehållet i olika medier 2014–2019 och i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Vilket förtroende har du för innehållet i följande medier och internetjänster?' Svartalternativen är 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende' samt 'Mycket litet förtroende'. Figuren redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende. Antal svar var 1 591 år 2019 och 2 431 år 2020.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2014–2019 samt SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Förtroendet för SVT har ökat i alla grupper, men är mest påtaglig hos kvinnor, personer över 50 år, lågutbildade och boende på landsbygd (tabell 1). Här är förtroendeökningen mellan 9–13 procentenheter. Trots att förtroendet har ökat över hela den politiska skalan, har skillnaderna mellan vänster och höger förstärkts något. Av samtliga grupper har den till vänster störst förtroende för SVT (92 procent) och den klart till höger lägst förtroende (64 procent).

Samma mönster gäller för Sveriges Radio. För TV4 har förtroendet framför allt ökat hos kvinnor, äldre och lågutbildade.

Förtroendet för Dagens Nyheter präglas av små eller inga förändringar förutom i gruppen högutbildade där andelen förtroendefulla har ökat från 54 till 62 procent (tabell 1). En tänkbar förklaring till uppgången är att andelen högutbildade som tar del av Dagens Nyheter har ökat påtagligt i samband med pandemin. Exempelvis har andelen högutbildade som varje vecka tar del av dn.se ökat från 31 till 42 sedan hösten 2019. Högutbildade har redan tidigare haft högre användningsgrad såväl som större förtroende för Dagens Nyheter än andra grupper och coronapandemin förefaller ha bidragit till en förstärkning på båda områdena.

Tabell 1 Förtroende för mediers innehåll i olika grupper 2019 och i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 (procent)

	Sveriges Television			TV4			Sverige Radio			Dagens Nyheter			Den lokala morgontidningen			Aftonbladet		
	2019	2020	Diff.	2019	2020	Diff.	2019	2020	Diff.	2019	2020	Diff.	2019	2020	Diff.	2019	2020	Diff.
Kvinnor	76	85	+9	58	64	+6	76	77	+1	50	44	-6	55	43	-12	25	19	-6
Män	71	76	+5	48	49	+1	68	70	+2	37	36	-1	48	36	-12	21	15	-6
16–29 år	70	72	+2	52	51	-1	65	66	+1	52	48	-4	47	32	-15	32	26	-6
30–49 år	74	81	+7	55	56	+1	73	75	+2	55	54	-1	48	36	-12	22	17	-5
50–64 år	71	81	+10	52	57	+5	69	73	+4	41	39	-2	47	36	-11	23	17	-6
65–85 år	76	85	+9	53	60	+7	77	77	±0	32	28	-4	61	51	-10	20	13	-7
Lågutb.	67	78	+11	53	60	+7	60	64	+4	18	15	-3	55	48	-7	26	17	-9
Medelutb.	72	77	+5	53	58	+5	70	71	+1	38	34	-4	53	38	-15	26	19	-7
Högutb.	81	87	+6	54	55	+1	81	84	+3	54	62	+8	49	41	-8	17	14	-3
Landsbygd	70	83	+13	55	60	+5	70	78	+8	30	33	+3	61	46	-15	20	16	-4
Mindre tätort	74	76	+2	53	55	+2	72	70	-2	38	32	-6	55	40	-15	26	17	-9
Stad/större tätort	73	81	+8	53	58	+5	70	73	+3	43	41	-2	53	42	-11	24	17	-7
Storstad	81	85	+4	52	54	+2	82	79	-3	62	56	-6	39	31	-8	19	15	-4
Klart vä.	84	92	+8	49	46	-3	83	87	+4	56	55	-1	54	40	-14	30	19	-11
Något vä.	87	92	+5	56	53	-3	84	84	±0	53	47	-6	55	47	-8	28	21	-7
Varken vä./hö.	67	74	+7	51	56	+5	67	65	-2	36	32	-4	51	36	-15	21	16	-5
Något hö.	76	82	+6	58	61	+3	72	78	+6	46	43	-3	53	41	-12	22	14	-8
Klart hö.	60	64	+4	51	54	+3	57	54	-3	38	34	-4	46	34	-12	16	17	+1

Kommentar: För frågans lydelse, se figur 4. Tabellen redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende. Minsta antal svarande var 177 år 2019 (klart till vänster) och 216 år 2020 (klart till höger).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2019 samt SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Förändringar i användningsfrekvens förklarar däremot inte nedgången i förtroendet för lokala morgontidningar. Visserligen har de grupper som i högst utsträckning tar del av lokala morgontidningar också störst förtroende (65–85-åringar). Men trots en ökad användning i samtliga grupper under pandemin, har förtroendenivåerna sjunkit. Möjligen beror det på att fokus i samhället oftast har legat på sådant som skett på nationell nivå – inte minst i Stockholm – samt på pandemins spridning internationellt. Det är områden som normalt ligger utanför de

lokala morgontidningarnas bevakningsområden, även om nationella och internationella angelägenheter förstås alltid finns med på tidningssajterna och i papperstidningen. Men det är den lokala bevakningen som är morgontidningarnas starka kort (Andersson & Weibull, 2013). Och med ett strålkastarljus så tydligt riktad mot den nationella och internationella arenan som under pandemins första fas, är det inte helt oväntat att förtroendet för lokala morgontidningar har fått sig en viss törn. Det torde innebära att förtroendet för de lokala morgontidningarna på sikt kommer att återhämta sig.

Referenser

- Andersson, U. (2019). Högt förtroende för nyhetsmedier – men under ytan råder stormvarning. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Andersson, U. & Weibull, L. (2013). Hur läser vi den lokala morgontidningen idag? I Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *Vägskäl*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Andersson, U. & Weibull, L. (2018). Polariserat medieförtroende. I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje år sedan 1986 de nationella SOM-undersökningarna. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) och är sedan 2017 även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. SOM-institutets undersökningar genomförs i samverkan med forskare från olika discipliner, främst inom samhällsvetenskap.

I samband med utbrottet av den omfattande coronapandemin genomförde SOM-institutet en specialundersökning – SOM-undersökningen om coronaviruset 2020. Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare med sin primära adress i Sverige och som är mellan 16 och 85 år. Det totala urvalet om 6 000 personer delades in i tre jämnstora grupper vilka fick formulären tillsänt sig vid tre olika datum, för att på så vis fånga en längre period av coronavirusets konsekvenser. Våg 1 skickades ut den 14 april 2020, våg 2 den 27 april 2020 och våg 3 den 11 maj 2020. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS. Fältarbetet avslutades 28 juni 2020. Formuläret innehöll 16 sidor med frågor.

SOM-undersökningen om coronaviruset genomfördes med både pappers- och webbenkäter i samarbete med *Institutet för Kvalitetsindikatorer (Indikator)*. Indikator svarade för utskick av pappersformulär och påminnelser, datauppläggning samt administration av webbenkät och sms-påminnelser. Papperssvaren lästes av optiskt med hjälp av en scanner. SOM-institutet har stått för framtagning av frågeformulär och annat informationsmaterial samt kodning av öppna svar och iordningställande av den slutgiltiga datamängden inklusive variabler för öppna frågor och särskilt byggda variabler.¹

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 549 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 44 procent². Ungefär en tredjedel av svaren kom in via webben. Det är en fördubbling av andel webbsvar jämfört med den nationella SOM-undersökningen 2019. Enligt utvärderingar så har dock inte svars kvaliteten påverkats av den ökade andelen webbsvar. Vilka som svarar och vilka som inte

¹ Ansvariga forskare för undersökningen har varit Ulrika Andersson och Anders Carlander.

Undersökningsledare har varit Klara Wärnlöf Bové, tillsammans med biträdande undersökningsledare Elisabeth Falk, Frida Sandelin och Marcus Weissenbilder.

² I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet, motsvarande 3 procent, definierats bort Se vidare tabell 2.

svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Analyser visar att den demografiska representativiteten i svarsgruppen är relativt god. Representativiteten avseende kön och ålder samt födelseland är däremot något skev. Män, yngre personer samt människor födda i utomeuropeiska länder tillhör de grupper som är sämre representerade bland de svarande. Jämfört med den nationella SOM-undersökningen 2019 är det framför allt en mindre andel män som svarade på SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.³

Tabell 2 Svarsfrekvens och bortfall i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

Bruttourval	6 000
Naturligt bortfall	178
Nettourval	5 822
Antal svarande	2 549
Svarsandel (netto)	44 %

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; bortrest under fältperioden; bosatt/studerar/arbetar utomlands; ej svensktalande; sjuk, institutionell vård; fysiskt eller mentalt oförmögen att svara, ej kommunicerbar; avliden.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen 16–85 år. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell 3 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1 000	2 000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

³ För en mer detaljerad redovisning, se metodrapporten om SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 på www.gu.se/som/corona.

Avrapportering av resultat från den extrainsatta SOM-undersökningen om coronaviruset som genomfördes under april, maj och juni 2020. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har genomfört årligen återkommande samhälls- och opinionsundersökningar sedan 1986.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

